

ten utwór z innymi tego typu utworami. Powołując się na ustalenia G. Quispela, wykazywała związki ze starotestamentową literaturą mądrościową: Księgą Przysłów (1, 20; 7, 4; 8, 12; 8, 22-23), Księgą Syracha (24, 3-4), Księgą Mądrości (7, 21-23) oraz izydiańską literaturą hymniczną, które najprawdopodobniej miały bezpośredni wpływ nie tylko na formę utworu, ale też na jego treść. Na koniec zwróciła uwagę, że przemawiające w *Grzmocie* bóstwo, ma charakter synkretyczny, nosi bowiem cechy wielu bóstw żeńskich (m.in. Ateny, Izydy). W dyskusji głos zabrała prof. R. Bulas (KUL), która stwierdziła, iż przedstawiony przez Prelegentkę utwór odczytuje nie tyle jako tekst z gatunku literatury sapiencjalnej (jak przedstawiono to w referacie), ile jako poemat na cześć kobiety (a ściślej – wiecznej kobiecości). Natomiast ks. prof. S. Koczvara (Instytut Teologiczny, Wilno) stwierdził, iż uświadomił sobie, jak silne w Egipcie i Azji Mniejszej były wpływy pewnych tradycji mądrościowych i jak poszczególne wątki nawzajem się przenikały. Na koniec głos zabrał ks. prof. St. Longosz, który podziękował za calorocne uczestnictwo w spotkaniach i poprosił o zgłaszanie tematów na rok następny.

Anna Z. Zmorzanka

5. MOTYWY I FORMY STAROŻYTNEJ POEZJI CHRZEŚCIJAŃSKIEJ – MIĘDZY PISMEM ŚWIĘTYM A TRADYCJĄ KLASYCZNĄ (XXXVI Dni Augustiańskie – Rzym, 3-5 V 2007 r.)

W dniach od 3 do 5 V 2007 r. obradował w rzymskim Instytucie Patrystycznym „Augustinianum” międzynarodowy kongres na temat: *Motywy i formy starożytnej poezji chrześcijańskiej – między Pismem Świętym a Tradycją klasyczną (Motivi e forme della poesia cristiana antica tra Scrittura e Tradizione classica)*. Kongres był trzydziestymi szóstymi już z kolei „Dniami Augustiańskimi”, które zgromadziły wielu badaczy starożytności chrześcijańskiej z kościelnych i państwowych uniwersytetów oraz wyższych uczelni m.in. z Albanii, Anglii, Argentyny, Australii, Austrii, Belgii, Francji, Grecji, Gruzji, Hiszpanii, Indii, Izraela, Kanady, Malty, Niemiec, Polski, Portugalii, Szwajcarii, Szwecji, Węgier, Włoch i USA.

Z polskich badaczy starożytności chrześcijańskiej wygłosili referaty: ks. prof. Marek Starowieyski z Uniwersytetu Warszawskiego, oraz prof. Kazimierz Ilski z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. W sympozjum ponadto wzięli udział: ks. prof. Norbert Widok z Uniwersytetu Opolskiego, ks. prof. Antoni Żurek (dziedkan Wydziału Teologicznego w Tarnowie) i niżej podpisany jako przedstawiciel Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza z Akwinu w Rzymie. Należy tu także wspomnieć częściowy udział w sympozjum polskich księży studiujących w Wiecznym Mieście.

Sympozjum otworzył rektor Instytutu Patrystycznego „Augustinianum” – o. prof. dr Robert Dodaro OSA. Wykład inauguracyjny pt. *Motivi e forme della poesia cristiana antica tra Scrittura e Tradizione classica* wygłosił prof. Antonio V. Nazzaro z Uniwersytetu w Neapolu. Resztę programu przedpołudniowego

wypełniły dwa następujące referaty: prof. Kurt Smolak (Uniwersytet Wiedeński), *Il poeta in travestimento – il motivo del poeta-sacerdote fra tradizione classica e cristiana*; ks. prof. Marek Starowieyski (Uniwersytet Warszawski), *Elementi autobiografici nella poesia cristiana*.

Podczas obrad, odbywających się równoległe w trzech sekcjach („A”, „B” i „C”), wygłoszono ponad 70 referatów (25-30 min.) i komunikatów (15 min.). Nie będziemy poruszać szczegółowo omawianych zagadnień, gdyż wygłoszone odczyty ukazały się drukiem na wiosnę 2008 roku w serii wydawniczej Instytutu Patrystycznego – „Studia Ephemeridis «Augustinianum»”. Chcąc jednak przybliżyć przedstawiane podczas kongresu odczyty, podamy teraz jedynie ich tytuły.

3 maja

SESJA POPOŁUDNIOWA

SEKCJA A: **Prudencjusz**: Laurence Gosserez (Grenoble), *La Psychomachie, un théâtre de la cruauté ?*; Willy Evenepoel (Leuven), *Libertas and concordia in the works of the poet Prudentius*; Gert Partoens (Leuven), „*Vivere commune est, sed non commune mereri*”. *The use of a popular philosophical theme in Prudentius' second Liber contra Symmachum*; Marco Candidi (Rzym), „*Roma Invicta*”: *il mito dell'eternità di Roma nei poeti cristiani e pagani tra il V ed il VII secolo d.C.*; Felix Albrecht (Göttingen), *Das Himmlische Jerusalem und die Psychomachie des Prudentius. Erwägungen zu den literarischen Quellen von Prud., Psych. 851-867*; Geoffrey D. Dunn (Virginia), *The Anicii in Prudentius' Contra Symmachum*.

SEKCJA B: **Faltonia Betitia Proba / św. Augustyn**: Paola Francesca Moretti (Milano), „*Garrula anus*”? *Qualche riflessione sul centone di Proba*; Clementina Mazzucco (Torino), *Proba lettrice della Bibbia*; Antonia Badini Lambri (Caselle Landi), *I progenitori nella poesia biblica di Proba*; Francesco Corsaro (Catania), *Il „cento Vergilianus” di Proba*; Paul Rigby (Ottawa), *Augustine's motive for using an Ambrosian Hymn (Conf. 9)*; Concetta Scibetta (Palermo), *Augustini Confessiones V 8, 15: una riscrittura a palinsesto*.

SEKCJA C: **Różne**: Mariarita Marengo (Torino), *Un esempio di innologia pre-cristiana: la raccolta delle Hodayôt provenienti da Qumran*; Adriana Bottino (Rzym), *Frammento di un Inno cristologico in ITm 3, 16*; Oleksandr Petrynko (Eichstätt), *Von den biblischen Cantica zu den poetischen Neunodenkanones im Sonn- und Feiertagssoffizium Jerusalems*; Alessandro Orenco (Pisa), *Sulla più antica poesia armena: elementi precristiani e cristiani nell'elegia in morte di Jowanser composta da Dawt'ak (VII secolo)*; Marco Bais (Bologna), *L'elegia di Dawt'ak K'ert'ogh per la morte del principe albano Juansher*; Lucia Bacci (Pisa), *Se non fossi tuo Cristo mio. Alcune riflessioni sul carme II, 1, 74 di Gregorio Nazianzeno*.

4 maja

SESJA PRZEDPOŁUDNIOWA

SEKCJAA: **Pisarze łacińscy:** Jean-Marie André (Dijon), *Estetica e culto delle Muse presso Sidonio Apollinare*; Michaela Zelzer (Wien), *Alcuni appunti sull'inno „Te Deum laudamus”*; Antonio Enrico Felle (Bari), *Il repertorio scritturistico negli epitaffi metrici dei vescovi di Roma: da Damaso ad Adriano I*; Roberto Chiappiniello (Manchester), *The Epigramma Paulini and its singular pastoral world*; Ennio Sanzi (Roma), *I culti orientali nei Carmina di Paolino di Nola*; Helmut Seng (Konstancja), *Poetik und Polemik bei Paulinus von Nola*; Rossana Barcellona (Catania), *Lerino nei versi di un aristocratico. Il carme XVI di Sidonio Apollinare*; Vincent Zarini (Paris), *Entre tradition classique et références bibliques: l'éloge des grands dans la poésie latine de l'Antiquité chrétienne*.

SEKCJAB: **Św. Grzegorz Nazjanu:** Francesca Prometea Barone (Palermo), *L'épains parthenies di Gregorio Nazianzeno (Carm. I, 2, 1)*; Kristoffel Demoen (Gent), *Grégoire de Nazianze “sur ses propres vers”: une ars poetica?*; Carmelo Crimi (Catania), *I colori nelle poesie di Gregorio Nazianzeno*; Guillaume Bady (Lyon), *Ordre et désordre des Poèmes de Grégoire de Nazianze*; Brian Dunkle (Roma), *Proclaiming the silence: tradition and practice in Gregory Nazianzen's Lenten Poetry*; Francesco Trisoglio (Torino), *Il Carm. II, 1, 1 De vita sua di Gregorio di Nazianzo tra rievocazione storica e trasfigurazione poetica*; Ketevan Bezarashvili (Tbilisi) – Maia Machavariani (Tbilisi), *The interrelation between the Classical form and Christian contents interpreted by Gregory the Theologian in his poem „Concerning his verses”*.

SEKCJA C: **Pisarze greccy:** Ilaria Ramelli (Roma), *L'inno a Cristo Logos alla fine del Simposio di Metodjo: alle origini della poesia filosofica cristiana*; Maria Barbanti (Catania), *Elementi neoplatonici nella dottrina trinitaria di Sinesio di Cirene: Inni I, II e IX*; Paola Graffigna (Genua) – Carlotta Amante (Genua), *Tradizione classica e Cristianesimo negli Inni di Sinesio di Cirene: la sfera della theoria e la sfera della prassi*; Maria Antonietta Barbàra (Messina), *Il prologo della catena di Filoteo sui Profeti minori*; Margaret A. Schatkin (Boston), *Bucolic Poetry in St. John Chrysostom*; Georgios Chrysostomou (Thessaloniki), *Il rito del nome: dalla tradizione classica e biblica alla liturgia e all'innografia bizantina*; Carlo dell'Osso (Molfetta), *L'inno Trishagion: origini, uso liturgico, rilevanza teologica*.

4 maja

SESJA POPOŁUDNIOWA

SEKCJA A: **Pisarze łacińscy:** Michele Cutino (Palermo), *Teoria e prassi della parafrasi biblica nell'Alethia di Claudio Mario Vittorio*; Carmelo Ferraro (Palermo), *Il significato di signum additum nel De mortibus boum di Endeleshio*; Jan den Boeft (Leiden), *Ambrogio poeta*; Marianne Sàghy (Budapest), *Poems*

as *Church History: the Epigrams of Pope Damasus*; Roberto Romano (Napoli), *Su alcuni luoghi del Christus patiens: aspetti della tecnica centonaria*; Susanne Müller-Abels (Sasbach), *Arators Epos über die Apostelgeschichte – ein 'heroicum carmen' in allegorischem Blütenschmuck*; Petra Schierl (Basel), *Zur Gestaltung und Funktion der Wundererzählung in den Laudes Domini*.

SEKCJA B: **Św. Grzegorz z Nazjanzu / św. Roman Melodos**: Jean Paul Lieggi (Molfetta), *Le motivazioni teologiche della poesia di Gregorio di Nazianzo*; Anne Burgsmüller (Freiburg), *Die "Abendhymne" Gregors von Nazianz – ein authentisches Werk?*; Federico Fatti (Perugia), *Il cane e il poeta: Gregorio Nazianzeno e Massimo il Cinico (su Greg. Naz. carmm. II, 1, 39 e II, 1, 41)*; Juliette Prudhomme (Lyon), *Étude de quelques thrènes dans la poésie de Grégoire de Nazianze*; Giuseppe degli Agosti (Crema), *Romano il Melode, la produzione poetica del Contacio, in particolare l'esame strutturale e stilistico del Contacio su „San Pantaleone”*; Pablo Argarate (Toronto), *La Madre di Dio nei kontakia di Natale di Romano il Melode*.

SEKCJA C: **Różne**: Mariangela Monaca (Messina), *Tra mantica e poesia: la raccolta giudeo-cristiana degli oracula sibillina*; Clara Polacchi (Roma), *Misthòs òsios: l'„Inno a Cristo Salvatore” di Clemente Alessandrino*; Kazimierz Ilski (Poznań), *Eudokia Athenais – eine Dichterin in der Welt der Politik*; Luciano Nicastrì (Salerno), *“Uomo nuovo canto nuovo”. Una proposta metodologica per lo studio delle ‘forme’ della poesia cristiana antica (secc. I-V) greca, latina, siriana*; Anduaem Dagmawi (Toronto), *A Brief Overview of St. Yared's Hymnological Approach to Holy Scripture*; Kees den Biesen (Giove), *Ephrem the Syrian: Poetry, the essence of theology*; Maria Rosaria Petringa (Catania), *L'incontro di Rachele e Giacobbe nel poema dell'Heptateuchos (Hept. gen. 935-951)*.

5 maja

SESJA PRZEDPOŁUDNIOWA

SEKCJA A: **Pisarze łacińscy**: Peter L. Schmidt (Konstanz), *Der biblische Vergilento des Pomponius – eine neue Rekonstruktion*; Sylvie Labarre (Mans), *La méditation spirituelle dans la poésie hagiographique latine: le cas de Paulin de Périgueux (Ve s.)*; Grazia Rapisarda (Catania), *Immagini poetiche in Colombano: navigazione tra realtà e allegoria*.

SEKCJA B: **Różne**: Paola Marone (Roma), *Gli abecedari della letteratura cristiana (secc. I-VII)*; Domenico Ciarlo (Genua), *Aspetti del procedimento parafrastico nell'Heptateuchos di Cipriano poeta*; Rocco Schembra (Catania), *Forma classica e motivi cristiani nella poesia dei centoni omerici*; Eduardo Otero Pereira (Heidelberg), *Una nuova edizione degli Evangeliorum libri IV di Giovenco: metodi e problemi*; Lia Raffaella Cresci (Genua), *Rapporto tra efmnio e strofe nei*

Contaci di Romano il Melodo.

KOŃCOWE POSIEDZENIE OGÓLNE: Giulia Piccaluga (Roma), *Cantare, parlare, pregare: la comunicazione col sovrumano tra liturgia e poesia nel mondo classico*; Basil Studer OSB (Engelberg), *La lingua poetica nella teologia dei Padri*; Chiara O. Tommasi (Pisa), *Classicismo o cristianità? Per un riesame della poesia africana di età vandalica e bizantina.*

Tak w streszczeniu przedstawiał się program obrad. Kongresowi towarzyszył, jak zwykle, także program towarzyski, w zakres którego weszło m.in. przyjęcie w ogrodzie Instytutu Patrystycznego „Augustinianum”. Jak można zdać sobie sprawę, chociażby z wyżej wymienionych zagadnień, tematyka XXXVI Dni Augustiańskich była bogata i została ukazana z różnorodnych stron przez znanych badaczy przedmiotu. Sam Kongres, jak ufamy, przyczyni się – szczególnie wówczas, gdy ukaza się drukiem jego akta – do głębszego poznania tego jakże ważnego zagadnienia, jakim jest starochrześcijańska poezja. Inne ogólniejsze podsumowania tego spotkania naukowego zob. w „Osservatore Romano” 147 (2007) nr 107 (12 V), s. 10: A.V. Nazzaro, *Motivi e forme della poesia cristiana antica tra Scrittura e Tradizione classica*; V. Grossi, *Tre giorni di proficuo approfondimento multidisciplinare*; M. Zelzer, *Alle origini del „Te Deum laudamus”*; M. Cutino, *Centralità di Cristo nell „Alethia” di Mario Vittorio*; M. Starowieyski, *I frammenti autobiografici: un importante complemento di storia.*

Bazyli Degórski O.S.P.P.E. – Rzym

6. XV KONGRES PATRYSTYCZNY W OKSFORDZIE (Oksford, 6-11 VIII 2007)

W dniach 6-11 VIII 2007 r. odbył się w Oksfordzie zorganizowany przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu Oksfordzkiego, we współpracy z Association Internationale des Études Patristiques (AIEP) i North American Patristics Society, XV już z kolei światowy Międzynarodowy Kongres Patrystyczny (International Conference on Patristic Studies). Tego rodzaju kongresy organizowane co 4 lata od 1951 r. zawsze w Oksfordzie (najpierw przez F.L. Crossa, później do r. 1997 przez E.A. Livingstone, obecnie przez wybierany międzynarodowy komitet) mają za cel wzajemną wymianę doświadczeń, poglądów i informacji na temat prowadzonych w świecie aktualnie badań nad literaturą, archeologią i teologią wczesnochrześcijańską (I-VIII w.) oraz ukazywanie miejsca Ojców Kościoła w minionym i obecnym życiu Kościoła przez patrologów i badaczy antyku chrześcijańskiego z całego świata; w związku z powyższym nie mają one nigdy ustalonego monograficznego tematu, ale ich uczestnicy przez cały tydzień prezentują w różnych formach i w różnych pomieszczeniach Uniwersytetu w Oksfordzie problemy, nad którymi aktualnie naukowo pracują, informując się wzajemnie w językach kon-